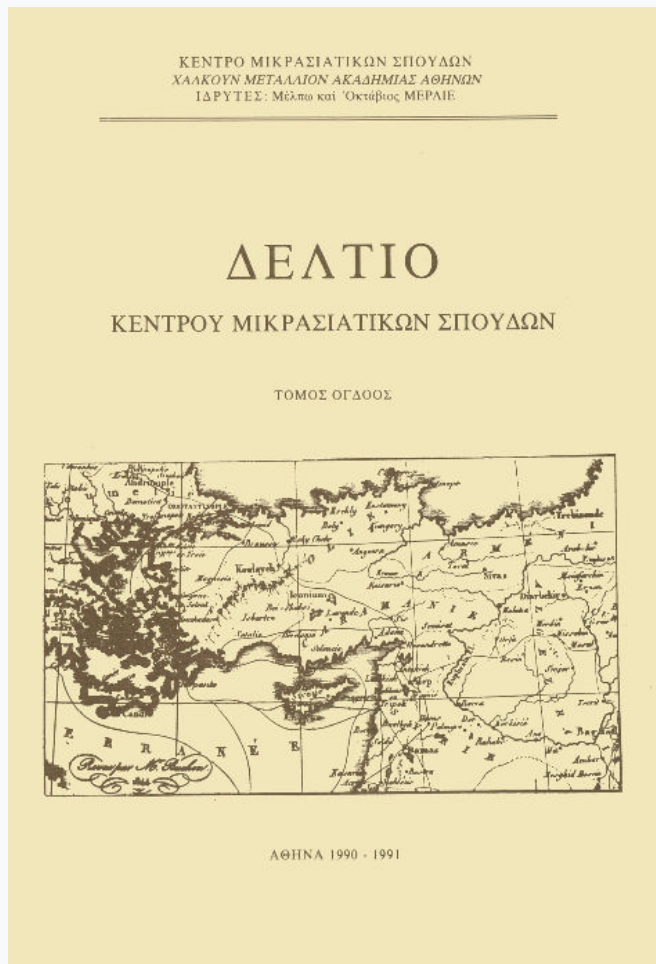


Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 8 (1990)



**Αναστάσιος Κ. Ιορδάνογλου, Το Εθνικόν
Ιωακείμειον Παρθεναγωγείον
Κωνσταντινουπόλεως. 1882-1988**

Σταύρος Θ. Ανεστίδης

doi: [10.12681/deltiokms.245](https://doi.org/10.12681/deltiokms.245)

Copyright © 2015, Σταύρος Θ. Ανεστίδης



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ανεστίδης Σ. Θ. (1990). Αναστάσιος Κ. Ιορδάνογλου, Το Εθνικόν Ιωακείμειον Παρθεναγωγείον Κωνσταντινουπόλεως. 1882-1988. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 8, 273-277.
<https://doi.org/10.12681/deltiokms.245>

ἐπιλογή τῶν πινάκων εἶναι συχνά πολὺ ἄνιση: ὁ Βασ. Γούτας λ.χ. ἀντιπροσωπεύεται μὲ 4 πίνακες, ὁ Πίνδαρος Πλατωνίδης μὲ 14, ἀλλὰ μὲ κανέναν οἱ ἐνδιαφέροντες ἀγιογράφοι Θεόδωρος Βασιλειάδης, Θεόδ. Ράλλης ἢ ὁ Ἀργύρης Στυλιανίδης. Γνωρίζω ὅμως ὅτι εἶναι ἀμέτοχοι τῆς εὐθύνης γιὰ τὴν ἀνισότητα αὐτὴ τόσο ὁ συγγραφέας, ὅσο καὶ ὁ ἐκδότης — ἅς ὀφτεῖται ἡ «κακία τῶν καιρῶν». Σὲ αὐτὴν, ὑποπτεύομαι, ὀφείλεται καὶ ἡ ἔλλειψη ἀναγραφῆς τόπου φύλαξης ὄλων τῶν ἀπεικονιζομένων ἔργων στὸ σχετικὸ κατὰ-λογό (σ. 259 κ.ἐξ.).

Ἐλπίζω νὰ μὴ μακρηγόρησα ἀνώφελα γιὰ ἓνα *opus vitae*, γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ τελευταία λέξη ἀνήκει στὸν ἔπαινο καὶ τὸ ἐγκώμιο, τόσο γιὰ τὸν ἀκαταπόνητο ἱεράρχη, ὅσο καὶ γιὰ τὸν ρέκτη ἐκδότη. Ἄς ἀναλογιστοῦμε μόνο τί μὸχθος χρειάστηκε γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦν ἅπ' ὅλο τὸν κόσμο, κυριολεκτικά, τὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς 155 καλλιτέχνες, τί σημαίνει τέτοια ἐργασία στὸ ἀκατάπαυστα χεимаζόμενο περιβάλλον τῆς ἐν αἰχμαλωσίᾳ Μεγάλης Ἐκκλησίας, πόσα ταξίδια καὶ ξενύχτια ἀπαιτήθηκαν γιὰ νὰ ἔλθει εἰς πέρας ἓνα «πάρεργο» σὰ ποιμαντικά καὶ λοιπὰ καθήκοντα ἐνὸς ἀνωτάτου ἱερωμένου· τέλος, τί σημαίνει νὰ διακινδυνεύσεις σημαντικὰ χρηματικὰ κεφάλαια σὲ ἐποχὲς στενότητος γιὰ ἔργα «οὐχὶ παραδεδεγμένης χρησιμότητος» γιὰ τὴν τεχνοκρατικὴ ἐποχὴ μας, κατὰ τὴν εἰρωνική, πάντα ἐπίκαιρη ρήση τοῦ Γέροντα Σκιαθίτη.

Ἄς εὐχηθοῦμε νὰ χαροῦμε γρήγορα, βελτιωμένη, διορθωμένη καὶ ἐπαυξημένη, τὴ δεύτερη ἐκδοση ἐνὸς ἔργου, ποὺ εἶναι προσφορὰ μνημειακὴ (μὲ τὴ διπλὴ ἔννοια τοῦ ὄρου) γιὰ τίς πάντα ζωντανὲς μέσας μας πέραν τοῦ Αἰγαίου Πατρίδης.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Δρ. Φ.

Ἀναστάσιος Κ. Ἰορδάνογλου, *Τὸ Ἐθνικὸν Ἰωακείμειον Παρθεναγωγεῖον Κωνσταντινουπόλεως. 1882-1988*, Θεσσαλονίκη: Ἱδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, 1989, σσ. 301.

Ὁ Πολύευκτος [Φινφίνης] Γερμανίας, ὑπηρετῶν τὸ 1958 ὡς βοηθὸς ἐπίσκοπος Τροπαίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς ἔγραφε στὸ *Λεύκωμα 75ετηρίδος Ἰωακείμειου Παρθεναγωγεῖου*, Ἰστανμπούλ, 1958, σ. 48: «Θυμᾶμαι τὸν λόφο ὅπου ἐδέσποζεν ἡ Μεγάλὴ Σχολὴ μαζὶ μὲ τὸ Ἰωακείμειον. Ἡ ἐλπίδα εἶχεν ἀγκαλιάσει μὲ τὸ φασμαγορικὸ φωτοστέφανό της τὰ δύο αὐτὰ πνευματικὰ ἐργαστήρια ποὺ τροφοδοτοῦσαν μὲ νέας δυνάμεις τὴν ὀρθόδοξον οἰκογένειαν καὶ τὴν πίστιν τῶν βλαστῶν τῆς σύγχρονης γενεᾶς. Παράδοσις καὶ μέλλον ἐκεῖ συναντήθηκαν ἐγκάρδια

καί με τὴν οἰκειότητά τους ἔκαναν νὰ λειτουργήσῃ περὶ δυνατός ὁ τρυφερός παλμός τῶν νεωτέρων μέσα στὰς εὐθύνas. Τὸ Ἰωακείμιο δὲν εἶναι ἓνα ὁποιοδήποτε σχολεῖο. Ἐκεῖ ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστικῶν τῆς μαθήσεως γίνεται μυσταγωγία... Ἐκεῖ συναντῶνται οὐρανός καὶ γῆ μαζί. Οὐρανός ποῦ δίνει τὸν ἀνοικτὸ ὀρίζοντα γιὰ ν' ἀναπνεύσῃ ἐλεύθερα τὸ ἰδανικόν, ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ σεμνότης, μέσα στὰ συγχρονισμένα πλαίσια τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς κόρης, τῆς μάννας, τῆς ξεχωριστῆς ἐκείνης ὀντότητος ποῦ με τὸ ἔργο, τὴν προσφορὰ εἰς τὸ αἶσθημά της παίρνει εἰδικὴ θέσι στὴν ζωή.» Ἐμελλε αὐτὸ τὸ «Ἐθνικὸν Ἐκπαιδευτήριον» τὸ ὁποῖο συστάθηκε «διὰ τὴν χριστιανικὴν καὶ ἑλληνοπρεπεῖ μὀρφωσιν τῆς θηλείας νεότητος καὶ τὸν κατάρτισμόν διδασκαλισσῶν» νὰ διακόψῃ μίαν ἑκατονταετη καὶ πλέον λειτουργία, τὸ 1888, ἐλλείψῃ μαθητῶν καὶ διδασκικοῦ προσωπικοῦ. Τὰ αἷτια τῆς θλιβερῆς αὐτῆς καταλήξεως — ἄς θυμηθοῦμε καὶ τὸ κλείσιμο τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ Κυβέρνηση τὸ 1971 — εἶναι πολλαπλά, συσχετίζονται με σημαντικὰς κατηγορίες ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν ζητημάτων καὶ δὲν ἀποτελοῦν ἀντικείμενο τοῦ παρόντος σημειώματος. Ἀναφέρω ἁπλῶς ὅτι λειτουργοῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος στὴν Κωνσταντινούπολη, ἡ Πατριαρχικὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, ἡ ὁποία μετὰ ἀπὸ τὸ κλείσιμο τοῦ Ἰωακείμιου ὑποχρεώθηκε νὰ δεχθῇ καὶ μαθήτριες, τὸ Κεντρικὸν Παρθεναγωγεῖον (1850), τὸ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον (1875) καὶ τὸ Ζωγράφειον Ἀρρεναγωγεῖον (1883), με γενικὸ σύνολο 200 μαθητῶν περίπου. Τὸ ὄνομα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ «Ἰωακείμιου» συνεχίζονται πλέον μέσω τοῦ «Συνδέσμου Ἀποφοίτων Ἰωακείμιου» Κωνσταντινουπόλεως (1947) καὶ τοῦ «Συνδέσμου Ἰωακείμιαδων Ἀθηνῶν» (1982), οἱ ὁποῖοι ἀποσκοποῦν στὴν καλλιέργεια τῆς στενότερης πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἀλληλεγγύης μετὰ τῶν Ἰωακείμιαδων, στὴν ὕλική ἐνίσχυση τῶν Ἰωακείμιαδων ποῦ ἀδυνατοῦν νὰ ἐργαστοῦν καὶ στεροῦνται ἄλλων πόρων καὶ στὴν ἠθικὴ καὶ ὕλική ὑποστήριξη ἀπόρων σπουδαστῶν καὶ τὴν παροχὴ ὑποτροφιῶν.

Τὸ βιβλίον τοῦ Ἀναστασίου Ἰορδάνογλου, τὸ ὁποῖο με ἀρκετὴ ἐπιμέλεια συμπεριέλαβε στὴν σειρὰ τῶν ἐκδόσεών του τὸ IMXA, ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε κεφάλαια, ἓνα ἐπίμετρο καὶ ἓνα παράρτημα. Σημειῶνω ὅτι ὁ μελετητῆς ἀναφέρει ὅτι αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη τῆς συγγραφῆς του ὅταν, τὸ 1986, πληροφορήθηκε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ κλείσῃ ἡ Σχολή (σ. 17).

Κεφάλαιον Α'. Ἰδρυση καὶ τοποθεσία τοῦ Ἰωακείμιου Παρθεναγωγείου:

Γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ παρθεναγωγείου ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Β' [Κοκκώδης] διέθεσε τὰ δύο οἰκόπεδά του στὰ ὑψώματα τοῦ Φαναρίου, κοντὰ στὸν βυζαντινὸ ναὸ τῆς Παναγίας Μουχλίου καὶ τὴν Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, ὅπου καὶ ὑπῆρχε ἡ κατοικία του. Ἡ κατάθεση τοῦ θεμελίου λίθου πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὸν διάδοχόν του, Ἰωακείμ τὸν Γ', τὸν Μάιον τοῦ 1879 καὶ τὸ παρθεναγωγεῖο ὑπὸ τὴν ἐπωνυμία «Ἰωακείμειον», λόγω τοῦ ἱδρυτῆ του, ἐγκαινιάστηκε ἐπίσης ἀπὸ τὸν Ἰωακείμ Γ', στίς 19 Σεπτεμβρίου 1882. Συμπληρωματικῶς ἀναφέρω ὅτι ὁ κλεινὸς αὐτὸς Πατρι-

άρχης ἐγκαινίασε στὶς 12 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, στὸν λόφον ἐκεῖνο τοῦ Φαναρίου, τὸ μεγαλοπρεπὲς διδακτήριον τῆς Μεγάλης Σχολῆς.

Κεφάλαιο Β'. Διοικητικὴ ὀργάνωση καὶ οἰκονομικὰ τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου:

Τὸ παρθεναγωγεῖο τελοῦσε ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐποπτεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ διοικεῖτο ἀπὸ ἐπταμελὴ ἐφορία τῆς ὁποίας προέδρευε συνοδικὸς ἀρχιερέας, ὁ ὁποῖος ἐκλέγετο ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο. Τὸ 1887 ἀποφασίστηκε νὰ ἀποτελεῖ διαρκὲς μέλος τῆς ἐφορίας ἓνα ἀπὸ τὰ λαϊκὰ μέλη τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ὥστε ἡ Σύνοδος καὶ τὸ Συμβούλιο νὰ ἐνημερώνονται ἄμεσα γιὰ τὰ τῆς Σχολῆς. Ἡ ἐφορία τοῦ παρθεναγωγείου εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ προτείνει στὸ Συμβούλιο τὰ ὑποψήφια πρόσωπα γιὰ διδασκαλία, κατόπιν γνωμοδότησεως τῆς διευθύντριας καὶ τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου. Ὁ διορισμὸς τῶν καθηγητῶν γινόταν ἀπὸ τὸ Συμβούλιο μὲ τὴν ἔγκριση τοῦ Πατριάρχου. Μετὰ ἀπὸ τὴν συνθήκη τῆς Λωζάνης, ὁπότε καταργεῖται τὸ ΔΕΜΣ καὶ ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὴν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς στὴν διοίκηση τῶν σχολῶν, τὴν διαχείριση τοῦ Ἰωακειμείου καὶ τῶν λοιπῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Πόλης ἀναλαμβάνουν ἀποκλειστικῶς οἱ λαϊκοί. Τὸ Παρθεναγωγεῖο συμπεριλήφθηκε στὰ «Μείζονα Ἰδρύματα» τῆς Ὁμογενείας (Νοσοκομεῖον Βαλουκλῆ, Ὁρφανοτροφεῖον Πριγκήπου, Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, Ἰωακειμεῖον Παρθεναγωγείον καὶ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον). Ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν τῆς ἐφορίας τῶν ἰδρυμάτων αὐτῶν γινόταν μεταξὺ τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἐνοριῶν τῆς Πόλης. Τὸ Ἰωακειμεῖο ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη ἰδρύσεώς του συνάντησε σοβαρότατες οἰκονομικὰς δυσκολίες. Πάντοτε ὁ προϋπολογισμὸς του ὑπῆρξε ἐλλειμματικὸς παρὰ τὴν μέριμνα ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου καὶ τὶς γενναιοδωρὲς συνδρομὰς ἐπιφανῶν ὁμογενῶν ὅπως ὁ Στέφανος Ζαφειρόπουλος, ὁ Ἀνδρέας Συγγρός, ὁ Παῦλος Στεφάνοβιτς Σκυλίτσης, ὁ Γεώργιος Ζαφειρόπουλος, ὁ Δημήτριος Μεζίκης κ.ά. Ὡς αἷτια αὐτῆς τῆς οἰκονομικῆς καχεξίας θὰ πρέπει κυρίως νὰ θεωρηθοῦν, τὰ χαμηλά, σὲ σχέση μὲ τὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια, δίδακτρα τὰ ὁποῖα εἰσέπραττε, ἡ δωρεὰν ἐγγραφή πολλῶν ἀπόρων μαθητριῶν καὶ ἡ αὐξηση τῶν λειτουργικῶν ἐξόδων λόγω ὑπεραριθμῶν μαθητριῶν. Θὰ πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι σημαντικὸ βῆρος τῶν κατὰ καιροὺς οἰκονομικῶν κρίσεων ἐπωμίστηκε τὸ ἐκάστοτε διδακτικὸ προσωπικὸ τῆς Σχολῆς, τὸ ὁποῖο συνέχιζε τὴν ἐκπαιδευτικὴν τοῦ ἀποστολῆς χωρὶς νὰ εἰσπράττει συχνὰ καὶ γιὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα τὸν μισθὸ του.

Κεφάλαιο Γ'. Λειτουργία τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου:

Βάσει τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Παρθεναγωγείου (1888), ἡ διευθύντρια ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπόφοιτος διδασκαλείου μὲ διδασκαλικὴ πείρα τουλάχιστον δέκα ἐτῶν. Ἐκλεγόταν ἀπὸ τὴν ἐφορίαν τῆς Σχολῆς καὶ ἦταν ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀκριβὴ ἐφαρμογὴ τοῦ κανονισμοῦ. Μετὰ ἀπὸ τὴν παύση, ἐκ μέρους τοῦ τουρκικοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τοῦ Δημητρίου Παντελάρου (1972), τὸ παρθεναγωγεῖο ἔως τὴν διακοπὴ τῆς λειτουργίας του τελοῦσε ὑπὸ τὴν διευ-

θунση Τούρκου εκπαιδευτικοῦ. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τοῦ Ἰωακειμείου ἀνῆκαν ταυτοχρόνως καὶ στὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τῆς Μεγάλης Σχολῆς. Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 καὶ ἐξαιτίας τῆς ἀπαγορεύσεως ἀπὸ τίς τουρκικὲς ἀρχές τοῦ διορισμοῦ νέων ὁμογενῶν καθηγητῶν σὲ κενὲς ὀργανικὲς θέσεις καὶ τῆς μεταθέσεώς τους σὲ ἄλλες σχολές, μειώθηκε αἰσθητὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν εκπαιδευτικῶν τοῦ ιδρύματος. Τὴν ἔλλειψη αὐτὴ κάλυψαν, ὄχι πάντοτε ἐπαρκῶς, μετακλητοὶ καθηγητὲς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Στὸ Ἰωακειμεῖο δίδαξαν καὶ διαπρεπεῖς ἱεράρχες ὅπως ὁ Τριτεύων Βενιαμὶν Κυριακός, μετέπειτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης (1935-1946), ὁ πατριαρχικὸς διάκονος Ἀθυναγόρας, μετέπειτα μητροπολίτης Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν (1925-1942), ὁ Τριτεύων Εἰρηναῖος [Παπαμιχαήλ], μετέπειτα μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας (1926-1963), ὁ μητροπολίτης Ἰκονίου Ἰάμβωβος [Στεφανίδης] (1950-1965) καὶ ὁ Μέγας Πρωτοσύγκελλος Αἰμιλιανὸς [Ζαχαρόπουλος], νῦν μητροπολίτης Κώου. Τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων συντάσσε ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία διοριζόταν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο. Ἡ διδακτέα ὕλη ἦταν ἀνάλογη αὐτῆς τῆς Μεγάλης Σχολῆς μὲ τὴν προσθήκη ὀρισμένων τεχνικῶν μαθημάτων. Βάσει τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης, στὸ Ἰωακειμεῖο, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Πόλης, ἐπιβλήθηκε ἡ διδασκαλία τῆς τουρκικῆς γλώσσας. Προϊόντος τοῦ χρόνου, τὰ τουρκικὰ μαθήματα ἀρχισαν νὰ καταλαμβάνουν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος στὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα εἰς βάρος πάντοτε τῶν ἑλληνικῶν. Ἡ μαθητικὴ βιβλιοθήκη τοῦ ιδρύματος, βάσει τῆς τελευταίας καταγραφῆς, περιεῖχε 1.304 τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 720 ἦταν στὴν τουρκικὴ καὶ οἱ ὑπόλοιποι στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Τὸ τουρκικὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας ἀναγνώρισε τὸ Ἰωακειμεῖο ἀρχικῶς ὡς λύκειο ἐνῶ στὴν συνέχεια ὡς δευτεροβάθμιο σχολεῖο. Ἡ πλήρης ἰσοτιμία τοῦ διπλώματός του μὲ αὐτὰ τῶν κρατικῶν λυκείων ἐπῆλθε γύρω στὸ 1950.

Κεφάλαιο Δ΄. Ἰδρυτὴς καὶ συντελεστὲς λειτουργίας τοῦ Ἰωακειμείου Παρθεναγωγείου:

Παρατίθεται βιογραφικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸν Πατριάρχη Ἰωακεῖμ Β΄, σημειώματα γιὰ τοὺς εὐεργέτες, τοὺς διευθυντές, τοὺς Ἑλλήνες καθηγητὲς, διδασκάλους καὶ νηπιαγωγούς καθὼς καὶ γιὰ τοὺς Τούρκους καὶ ξένους καθηγητὲς καὶ κατάλογος τῶν ἐφόρων τῆς Σχολῆς.

Κεφάλαιο Ε΄. Ἰωακειμειάδες:

1. Ὀνομαστικὸς κατάλογος τελειοφοίτων.
2. Περιγραφή τῆς τελετῆς ἀπονομῆς ἀπολυτηρίων στὶς τελειόφοιτες τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1900-1901.
3. Κατάλογος ἀποφοίτων τοῦ Ἰωακειμείου ποὺ ἐργάστηκαν στὰ εκπαιδευτήρια τῶν Η.Π.Α. (1933) καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1939, 1958).
4. Κατάλογος γραμματέων-ἐπιμελητριῶν τῆς Σχολῆς.
5. Κατάλογος Ἰωακειμειάδων ἀποφοίτων ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων σχολῶν.

Ἐπίμετρο:

«Μουχλίον», ποίημα τοῦ νῦν μητροπολίτου Πέργης Εὐαγγέλου [Γαλάνη].

Παράρτημα:

Συγκεντρώνεται πλούσιο αρχχειακό και εικονογραφικό υλικό για την τοποθεσία, το ιστορικό και την λειτουργία της Σχολής.

Ο 'Αναστάσιος 'Ιορδάνογλου στηριζόμενος στην εξοικειώσή του με την ιστορία του 'Ελληνισμού της καθ' ἡμᾶς 'Ανατολῆς και την ἀνατροφή του με τις πρωτογενείς και μὴ πηγές της, ἐκπόνησε μίαν ἐργασία με την ὁποία ἀποτίεται τιμὴ στο «τιμαλφές τῶν Μουσῶν καθίδρυμα» και ἐμπλουτίζεται ἡ ἰσχυρότατη βιβλιογραφία για τὰ ἐκπαιδευτήρια της Πόλης. Εἰδικότερα, ὡς πρὸς τὰ παρθεναγωγεία, δὲν μπορεῖ νὰ γίνει ἀναφορὰ παρὰ στο βιβλίο της Κούλας Ξηραδάκη, *'Απὸ τὰ 'Αρχεῖα τοῦ 'Ελεγκτικοῦ Συνεδρίου. Παρθεναγωγεία και δασκάλες ὑποδούλου 'Ελληνισμοῦ*, 'Αθήνα, 1972, πολύτιμη καταγραφή τῶν παρθεναγωγείων της 'Ανατολικῆς Θράκης και της Μικρᾶς 'Ασίας με βάση τὰ ἐν πολλοῖς ἀναξιοποίητα 'Αρχεῖα τοῦ 'Ελεγκτικοῦ Συνεδρίου, και στο συνοπτικό μελέτημα τοῦ 'Αλεξάνδρου Καρανικόλα, «Τὰ Παρθεναγωγεία της Κωνσταντινουπόλεως», *Παρνασσός*, τόμ. ΙΖ' (1975), σσ. 173-200. 'Ιδιαίτερης μνείας ἀξίζει τὸ δίτομο ἔργο τοῦ Τάσου 'Αθ. Γριτσόπουλου, *Πατριαρχική Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή*, τόμ. Α', 'Αθήναι, 1966, τόμ. Β', 'Αθήναι, 1971, τὸ ὁποῖο πέραν μιᾶς ἐμπεριστατωμένης ἱστορικῆς μονογραφίας για τὴν Μεγάλη Σχολή ἀποτελεῖ και μία σημαντικότερη συμβολὴ στην μελέτη της μεταβυζαντινῆς λογίας παραδόσεως.

Για τὴν πνευματικὴ ἱστορία τοῦ 'Ελληνισμοῦ της Κωνσταντινουπόλεως και της Μικρᾶς 'Ασίας ἡ ἔρευνα ἔχει μακρὸ δρόμο νὰ διανύσει. Στὰ πλαίσια αὐτῆς της πολύμοχθης και πολύχρονης διαδρομῆς, ὁ κ. 'Ιορδάνογλου θέτει ὑπ' ὄψιν μας, με τὴν παρούσα ἐργασία του, δύο πολὺ σημαντικὲς προϋποθέσεις: α. Τὴν ἀπογραφή και τὴν διάσωση τοῦ ἀρχειακοῦ ὑλικοῦ τῶν ἐκπαιδευτηρίων και τῶν κοινοτήτων της Πόλης, β. Τὴν ἐνίσχυση και βελτίωση της ἐρευνητικῆς προπαρασκευῆς με τὴν συστηματικὴ χρῆση τῶν ὁθωμανικῶν και τουρκικῶν πηγῶν. "Ἦδη ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην, οἱ ἀνησυχητικὲς ἐνδείξεις μᾶς προῖδεάζουν για τὴν προϊούσα ἀπώλεια τμημάτων τοῦ ἐναπομείναντος ὑλικοῦ και αὐτό, ὄχι βεβαίως, λόγω ἀνευθυνότητας της ἑλληνικῆς μειονότητας. Ο 'Ελληνισμὸς της Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ δέσμη φωτὸς για τὸ γένος, μετατράπηκε σὲ μιὰ παλάμη ἀπὸ χιόνι ποὺ λιώνει. Θὰ ἀνεχτοῦμε και τὴν ἀπώλεια της ἱστορικῆς του μνήμης;

ΣΤΑΥΡΟΣ Θ. ΑΝΕΣΤΙΔΗΣ